

Türkiye Cümhuriyetile Afganistan, Estonya, İran, Letonya, Lehistan, Romanya ve Sovyet Sosyalist Şûralar cümhuriyetleri İttihadı Hükûmetleri arasında tecavüzün tarifi hakkında imza edilen mukavelenamenin tasdikına dair 1/770 numaralı kanun lâiyhası ve Hariciye encümeni mazbatası

T. C.
Başvekâlet
Kararlar müdürlüğü
Sayı 6/2853

10-X-1933

B. M. M. Yüksek Reisliğine

Tecavüzün tarifi hakkında Türkiye ile Estonya, Letonya, Lehistan, Romanya Sovyet Sosyalist Cümhuriyetleri İttihadı, İran ve Afganistan Devletleri arasında Londrada imzalanan 3 Temmuz 1933 tarihli mukavelename ile 3 üncü maddesi lâihikasının ve aynı tarihli protokolün tasdikına dair Hariciye vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 4-X-933 te Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâiyhası esbabı mucibesile birlikte sunulmuştur.

Bu kanun lâiyhasının müstaceliyet kaydile müzakeresine yüksek müsaadelerini dilerim efendim.

Başvekil
İsmet

Esbabı mucibe lâiyhası

Londra'da 3 ve 4 Temmuz 1933 tarihlerinde imza edilen mukavelenamelere iştirak eden Devletler, vazın imza oldukları Briand - Kellogg misakı ile birbirlerine tecavüz etmemeyi taahhüt etmiş oldukları gibi bir kısmı ve bu meydana Türkiye'de aralarında akteylemiş oldukları ademi tecavüz mukaveleleriyle de bu ciheti teyit etmişlerdi. Ancak tecavüzün katı ve sarıh bir tarifi mevcut bulunmadığından bu husus bir noksan teşkil ediyordu. İşte aktolunan mukavelenameler, tecavüzü muhik gösterebilecek her hangi bir bahanenin önünü almak için tecavüzün mümkün mertebe sarıh bir tarifini yapmak ve binnetice umumî emniyeti temin eylemek gayesile tanzim edilmiştir.

Mukavelenamelere esas, silâhları bırakma konferansı emniyet komitesince Sovyet murahhas heyetinin teklifi esas ittihaz edilmek ve murahhas heyetimizin mühim tadil teklifleri de nazarı itibare alınmak suretile tanzim edilen rapordur.

Mukavelenameler iki adettir: Birisi mıntakavî olup Sovyet Rusya ile ona mücavir Devletler olan Türkiye, Estonya, Letonya, Lehistan, Romanya, İran ve Afganistan arasında imza edilmiştir. Bu mukavelenameye merbut olan imza protokolünde Sovyet Rusyanın komşusu olan diğer bir veya bir kaç Devlet ileride bu mukavelenameye iltihak eylediği takdirde, bidayeten imza eden Devletlerle de aynı hukuk ve vezaife malik olacağı musarrah bulunmaktadır. Bu protokol ahkâmına tevfiakan Fenlandiya Devleti de 22 Temmuz 1933 tarihinde Moskova sefiri vasıtasile Sovyet Hükûmetine tevdi eylediği bir beyanname ile bu mukavelenameye iltihak etmiştir.

İkincisi ise yine Türkiye ile Sovyet Rusya, Romanya, Çekoslovakya ve Yuğoslavya aralarında imza edilmiştir. Fakat dördüncü maddesi ile diğer bütün Devletlerin imzasma açık bulunmakta ve bunlara bidayeten imza eden Devletlerin haiz oldukları aynı hukuk ve vezaif verilmektedir. Bu madde ile şimdiki halde nisbeten mahdut bir sahaya inhisar eden mukavelenamenin daha şümüllü bir mahiyet kesbetmesi istihdaf edilmiş ve aynı zamanda yapılan itilâfın her hangi bir Devlete karşı bir cephe teşkili gibi bir mana ifade etmediği bu suretle ilân olunmuştur.

Bu gün Büyük Millet Meclisinin tasdikına arz edilen bu iki mukavelename, yukarıda da izah edildiği gibi Briand - Kellogg misakımı ve ademi tecavüz muahedenamelerini ikmal etmek suretile bütün eihanda ve bilhassa Şarkî Avrupa ve yakın Şarkta uzun bir müddet için sulhü temin edecektir. Şimdiye kadar hemen bütün Devletlerle bu gayeye hâdim mukavelenameler aktetmiş olan Cümhuriyet Hükûmetimiz bu yeni mukavelenamelerin temin edeceği faideleri her kesten evvel takdir etmiş ve bunların bir an evvel fiil sahasına çıkmalarına en ziyade çalışan Hükûmetlerden biri olmuştur.

3 temmuz tarihli mukavelenamenin dördüncü ve 4 temmuz tarihli mukavelenamenin beşinci maddelerinde, Âkit taraflardan ikisi, tasdiknameleri Sovyet Hükûmetine tevdi eder etmez mukavelenamenin bu iki taraf arasında meriyete gireceği ve diğer Âkit taraflar için de tasdiknameler tevdi edildikçe meri olacağı musarrah bulunduğu ve Sovyet Sosyalist Cümhuriyetleri İttihadı ile Lehistan Hükûmetleri birinci mukavelenameyi 15 eylül 1933 tarihinde tasdik eylemiş bulduklarından Cümhuriyetimiz ve diğer mümzi Devletler için pek ziyade faydeli olan ve eihan siyasetinde yeni bir devre açmış bulunan bu mukavelenamelerin mümkün mertebe süratle tasdiki Büyük Millet Meclisinin yüksek reyine bağlıdır.

Hariciye encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Hariciye encümeni
Karar No. 11
Esas No. 1/770

17 - XII - 1933

Yüksek Reisliğe

3 temmuz 1933 tarihinde Londrada Türkiye ile İspanya, Letonya, Lehistan, Romanya, Sovyet Sosyalist, İran, Efganisan Devletleri arasında tecavüzün tarifi hakkında imza edilen mukavelenamenin tasdikına dair olup İcra Vekilleri Heyetince 4 - X - 1933 te Millet Meclisinin tasdikına arzı kararlaştırılan kanun lâyihası Hariciye vekili Beyefendinin huzur ile encümenimizce tetkik ve mü-talea olundu.

Umumî harpten sonra sulhun muhafazası için Devletler arasında imza edilen mukavele ve misaklar ve bu meyanda Briand - Kellogg misakı, bunları imza eden Devletler arasında ihtilâfları halletmek için taarruz ve tecavüz vasıtasına müracaati yasak ettiği halde tecavüzün ne demek olduğu senelerdenberi sarfedilen mesaiye rağmen katî surette tarif edilemediği için bu nokta milletler münasebatında mühim noksan teşkil ediyordu. Bunun içindir ki tecavüzün tam ve katî tarifi hakkında silâhları tahdit konferansında Sovyet murahhas heyeti tarafından tevdi edilen ve Yüksek Meclisin tasdikına arz olunan bu mukaveleye esas teşkil eden teklif, Sovyet Sosyalist İttihadı için bir muvaffakiyet teşkil etmiştir. Mukavele maddelerinin tetkikinden anlaşılacağı üzere tarife esas olan prensipler tecavüz fiili ve müteceviz Devletin derhal tefriki hususunda hiç bir şüphe ve tereddüde meydan vermeyecek ve her hangi tecavüzün haklı gösterilmesine hiç bir sebep veya vesile bırakmayacak derecede katî, sarîh ve şümüllüdür. Bu suretle mukaveleyi imza eden Devletler kendi aralarında sulhu daha emin bir surette tarsin etmiş oluyorlar. Bu mukavelenin en büyük kıymeti, Türkiye Cümhuriyetinin de imza etmiş bulunduğu Briand - Kellogg misakının mana ve mahiyetine yukarıda arz olunan sarahati ve şümülü vermesi ve binnetice merkezî ve şarkî Avrupadan Asya or-

tasma kadar sulhu ve emniyeti tesis eden bir temel taşı mesabesinde olmasıdır. Bütün emeli Avru-panın şark kısmında ve cihanda sulhun temininden ibaret olan Türkiye Cumhuriyeti tecvüzün tarifi mukavelesile bu gayesini bir kat daha teyit ve ispat etmiş bulunuyor. Silâhları tahdit konfe-ransından şimdiye kadar çıkabilmiş tek müsbet eser olan bu kıymetli sulh vesikasının beynelmilel bir mukavele halini alması cihan sulhu için kıymetli bir kazanç olmuştur. Mukaveleyi derin bir memnuniyetle kabul eden encümenimiz bunu Büyük Meclisin tasdikına arz edilmek üzere Yüksek Reisliğe arz eder.

Ha. En. Reisi N.	M. M.	Kâtip	Aza	Aza	Aza
Sıvas	Sıvas	Diyarbakir	Elâziz	Kocaeli	İstanbul
Necmettin	Necmettin	Zeki Mesut	Fazıl Ahmet	Reşit Saffet	Salâh Cimcoz
Aza					
Kocaeli					
I. Süreyya					

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Tecvüzün tarifi hakkında Türkiye ile Estonya, Letonya, Lehistan, Romanya, Sovyet Sosyalist Cümhuriyetleri İttihadı, İran ve Afganistan Devletleri arasında Londrada 3 temmuz 1933 tarihinde imza olunan mukavelename ile üçüncü maddesinin lâhikasının ve aynı tarihli imza protokolününün tasdi-kına dair kanun lâyihası

MADDE 1 — Tecvüzün tarifi hakkında Türkiye ile Estonya, Letonya, Lehistan, Romanya, Sovyet Sosyalist Cümhuriyetleri İttihadı, İran ve Afganistan Devletleri arasında Londrada 3 temmuz 1933 tarihinde imza olunan mukavelename ile üçüncü maddesinin lâhikası ve aynı tarihli imza protokolü kabul ve tasdik edilmiştir.

• **MADDE 2** — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 3 — Bu kanunun ahkâmını icraya Hariciye vekili memurdur.

4 - X - 1933

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.	Da. V.	Ha. V. V.	Mal. V. V.	Mf. V. V.	Na. V.
İsmet	Ş. Saracoğlu	Zekâi	Ş. Kaya	Ş. Kaya	Hilmi	Dr. Refik	Hilmi
İk. V.	S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.				
M. Celâl	Dr. Refik	Ali Rana	Muhlis				

TECAVÜZÜN TARİFİ MUKAVELENAMESİ

Türkiye Reisiümhuru, Estonya Reisiümhuru, Letonya Reisiümhuru, Lehistan Reisiümhuru, Haşmetlü Romanya Kralı, Sovyet Sosyalist Cümhuriyetleri İttihadı Merkezi İera Komitesi, Haşmetlü İran Şahrı ve Haşmetlü Afganistan Kralı,

Memleketleri arasında mevcut olan sulhu kuvvetlendirmek arzusile;

Vazı imza oldukları Briand - Kellogg misakının her tecavüzü meneylediğini nazarı itibare alarak;

Tecavüzü muhik gösterebilecek her bahanenin önünü almak için mümkün mertebe sarıh bir tarzda tecavüzü tarif eylemenin, umumî emniyetin nefi noktasından, elzem olduğunu takdir ederek;

Bütün Devletlerin müsavi surette istiklâle, emniyete, ülkelerini müdafaaya ve kendi müesseselerine serbestii inkişaf vermeğe hakları olduğunu teslim ederek;

Umumî sulhun nefi noktasından bütün milletlere memleketlerinin topraklarının masuniyetini temin arzusile müteharrık olarak;

Memleketleri arasında tecavüzü tarif eden sarıh kaideleri meri kılmağı, bu kaidelerin bütün dünyaca kabul edilmesine intizaren, umumî sulhun nefi noktasından faideli telâkki ederek;

Bu maksatlarla işbu mukavelenamenin aktini kararlaştırılmışlar ve bu hususta;

Türkiye Reisiümhuru:

Hariciye vekili Tefvik Rüştü Beyefendi,

Estonya Reisiümhuru:

Londra fevkalâde murahhas ve Orta elçisi Dr. Oskar Kallas'ı,

Letonya Reisiümhuru:

Hariciye nazırı Mr. Waldemaras Saluais'ı,

Lehistan Reisiümhuru:

Cemiyeti Akvam nezdinde daimî murahhas, fevkalâde murahhas ve orta elçi Mr. Edouard Raczynski'yi,

Haşmetlü Romanya Kralı:

Hariciye nazırı Mr. Nicolas Titulesco'yu,

Sovyet Sosyalist Cümhuriyetleri İttihadı Merkezi İera Komitesi:

Hariciye halk komiseri Mr. Maxsime Litvinoff'u,

Haşmetlü İran Şahrı:

Londra Maslahatgüzarı Fatullah Khan Noury Esfandiary'yi,

Haşmetlü Afganistan Kralı:

Maarif nazırı Ali Mohammed Khan'ı,

Usule muvafık surette salâhiyettar kılmışlardır.

Müşarileyhim âtideki hususat üzerinde mutabık kılmışlardır:

Madde — 1

Yüksek Âkit taraflardan her biri, diğerlerinin her birile karşılıklı münasebetlerinde ve işbu mukavelenamenin meriyet mevkiine vazı tarihinden itibaren, silâhların azaltılması ve tahdidi konferansın emniyet mesaili komitesinin, Sovyet murahhas heyetinin teklifi üzerine tanzim kılmış olan, 24 mayıs 1933 tarihli raporile (Politis raporu) konferansta izah edilmiş olduğu veçhile tecavüzün tarifini kabul eylemeğı taahhüt ederler.

Madde — 2

Binnetice, beynelmilel bir ihtilâfta, ihtilâf halinde olan taraflar arasında meri itilâfların hükmü mahfuz kalmak kaydıle, âtideki fiillerden birini ilk olarak ika edecek Devlet müteaviz addolunur:

1 - Diğer bir Devlete harp ilânı;

2 - Müsellâh kuvvetleri tarafından harp ilân edilmeksizin bile diğer bir Devlet arazisinin istilâsı;

3 - Kara, deniz veya hava kuvvetleri tarafından, harp ilân edilmeksizin bile diğer bir Devlet arazisine, gemilerine veya tayyarelerine hücum edilmesi;

4 - Diğer Devletin sahil veya limanlarının denizden abluka edilmesi;

5 - Arazisinde teşekkül ederek diğer bir Devletin arazisini istilâ eden müsellâh çetelerin himaye edilmesi veya istilâ edilen Devlet tarafından vaki talebe rağmen bu çeteleri bilûmum muavenet ve himayeden mahrum bırakmak için kendi arazisinde iktidarı dahilinde olan bütün tedbirlerin ittiha-zından imtina olunması.

Madde — 3

Siyasî, askerî, iktisadî veya sair mahiyette her hangi bir mülâhaza ikinci maddede tasrih edilen tecavüz için mazeret veya hüccet teşkil edemeyecektir (Misal için lâhikaya müracaat).

Madde — 4

İşbu mukavelename Yüksek Âkit taraflara, her birinin kendi kanunlarına tevfiқан tasdik edilecektir.

Tasdiknameler Yüksek Âkit tarafların her biri tarafından Sovyet Sosyalist Cümhuriyetleri İttihadı Hükûmeti nezdine tevdi olunacaktır.

Yüksek Âkit taraflardan ikisi tasdiknameleri tevdi eder etmez işbu mukavelename bu iki taraf arasında meriyete girecek ve diğer Yüksek Âkit taraflar için de tasdiknameler tevdi edildikçe meri olacaktır.

Her tasdikname tevdi keyfiyeti Sovyet Sosyalist Cümhuriyetleri İttihadı Hükûmeti tarafından işbu mukavelename bütün imza koyanlara tebliğ edilecektir.

Madde — 5

İşbu mukavelename sekiz nüsha olarak imza edilmiş ve Yüksek Âkit taraflardan her biri bu nüshalardan birini almıştır.

Yukarıda kararlaştırılan hususları tasdik etmek üzere isimleri bildirilen murahhaslar işbu mukavelenameyi imzalamışlar ve zirine mühürlerini vazetmişlerdir.

Londrada 3 temmuz 1933 tarihinde tanzim edilmiştir.

İmzalar : Dr. Tevfik Rüştü
O. Kallas
W. Salnanis
Edouard Raczynski
M. Titulesco
Maxime Litvinoff
F. Noury Esfandiary
Ali Mohammed

Tecavüzün tarifi hakkındaki mukavelenamenin üçüncü maddesine lâhika

Tecavüzün tarifi hakkındaki mukavelenameye imza koyan Yüksek Âkit taraflar,

İşbu mukavelenamenin üçüncü maddesinde vazolunan kaidenin mutlak şumulünü hiç bir veçhile tahdit etmemek kaydı sarihile, mütecavizi tesbit edecek mahiyette bazı izahat vermek arzu ederek,

Mevzubahs mukavelenamenin ikinci maddesinde maksut tecavüz fiillerinden hiç birinin âtideki hvalden birile muhik gösterilemeyeceğini teslim eylemişlerdir:

A. Bir Devletin dahilî vaziyeti;

Meselâ

Siyasî, iktisadî veya içtimaî bünyesi; idaresine isnat olunan kusurlar; grevler, ihtilâller, mukabil ihtilâller veya dahilî harpten mütevellit karışıklıklar.

B. Bir Devletin beynelmilel tavur ve hareketi;

Meselâ

Ecnebi bir Devletin veya tebaasının hukukunun veya maddî veya manevî menafiinin ihlâl edilesi veya ihlâl tehlikesine maruz bulunması; siyasî veya iktisadî münasebatın inkıtai; iktisadî veya alî boykotaj tedbirleri; ecnebi Devletlere vaki iktisadî, malî veya sair taahhüdata müteallik ihlâflar; ikinci madde ile tayin edilen tecavüz şıklarından birine dahil olmayan hudut hâdileri.

Diğer cihetten Yüksek Âkit traflar, işbu mukavelenamenin, yukarıdaki tadada dahil ahvalin tammun edebileceği hukuku düveli ihlâl keyfiyetlerini meşru göstermeye aslâ medar olamayacağını şiddetli hususunda mutabık kalmışlardır.

İmzalar: Dr. T. Rüştü

O. Kallas

W. Salnais

E. Raczynski

N. Titulesco

Maxime Litvinoff

F. Noury Esfandiary

Ali Mohammad

İmza protokolü

İlerde, Sovyet Sosyalist Cümhuriyetleri İttihadının hemen mücavirleri olan bir veya bir kaç Devlet işbu mukavelenamaya iltihak eylediği takdirde, bu iltihak keyfiyetinin mezkûr Devletlere biyyeten imza eden Devletlerle aynı hukuku bahş ve aynı mükellefiyetleri tahmil etmesi hususu Yüksek Âkit taraflar arasında mukarrerdir.

Londrada 3 temmuz 1933 tarihinde tanzim edilmiştir.

İmzalar: Dr. T. Rüştü

Maxime Litvinoff

N. Titulesco

Ali Mohammad

F. Noury Esfandiary

O. Kallas

E. Raczynski